Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

20 päivänä kesäkuuta 2024*

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa – Lapsen huolto – Asetus (EY) N:o 2201/2003 – 10 ja 11 artikla – Toimivalta lapsen luvatonta poisviemistä koskevissa tapauksissa – Lapsen asuinpaikka jäsenvaltiossa ennen luvatonta poisviemistä – Kolmannen maan ja jäsenvaltion välinen palauttamismenettely – Palauttamispyynnön käsite – Kansainvälisestä lapsikaappauksesta 25.10.1980 tehty yksityisoikeuden alaa koskeva Haagin yleissopimus

Asiassa C-35/23 [Greislzel] [i],

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Oberlandesgericht Frankfurt am Main (osavaltion ylioikeus, Frankfurt am Main, Saksa) on esittänyt 16.1.2023 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 25.1.2023, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Isä

vastaan

Äiti,

jossa asian käsittelyyn osallistuvat

Lapsi L ja

Asianajaja,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. Lycourgos sekä tuomarit O. Spineanu-Matei, J.-C. Bonichot, S. Rodin ja L. S. Rossi (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: M. Campos Sánchez-Bordona,

kirjaaja: hallintovirkamies N. Mundhenke,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 7.12.2023 pidetyssä istunnossa esitetyn,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

[i] Tämän asian nimi on kuvitteellinen nimi. Se ei vastaa menettelyn minkään osapuolen todellista nimeä.

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– isä, edustajinaan A. Hamerak ja T. von Plehwe, Rechtsanwälte,

– Saksan hallitus, asiamiehinään J. Möller, M. Hellmann, R. Kanitz ja J. Simon,

– Puolan hallitus, asiamiehinään B. Majczyna, M. Kozak ja S. Żyrek,

– Euroopan komissio, asiamiehinään C. Vollrath ja W. Wils,

kuultuaan julkisasiamiehen 8.2.2024 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 (EUVL 2003, L 338, s. 1) 10 ja 11 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä Sveitsissä asuva Saksan kansalainen, joka on alaikäisen lapsen L isä, ja toisaalta lapsen äiti ja jossa on kyse lapsen huoltajuudesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Vuoden 1980 Haagin yleissopimus

3 Haagissa 25.10.1980 kansainvälisestä lapsikaappauksesta tehdyn yksityisoikeuden alaa koskevan yleissopimuksen (jäljempänä vuoden 1980 Haagin yleissopimus) johdanto-osan mukaan yleissopimuksen tarkoituksena on ”suojata lasta kansainvälisesti lapsen luvattoman poisviemisen tai palauttamatta jättämisen haitallisilta vaikutuksilta ja saattaa voimaan menettelyjä, joiden tarkoituksena on turvata lapsen pikainen palauttaminen valtioon, jossa lapsella on asuinpaikka, sekä turvata tapaamisoikeuden suojaaminen”.

4 Yleissopimuksen 6 artiklan ensimmäisessä kappaleessa määrätään seuraavaa:

”Kukin sopimusvaltio nimeää keskusviranomaisen huolehtimaan niistä velvoitteista, joita tämä sopimus näille viranomaisille asettaa.”

5 Yleissopimuksen 8 artiklan 1 kappaleessa määrätään seuraavaa:

”Henkilö, laitos tai muu elin, joka väittää, että lapsi on viety pois tai jätetty palauttamatta huoltoa koskevien oikeuksien vastaisesti, voi tehdä hakemuksen joko sen valtion keskusviranomaiselle, missä lapsella on asuinpaikka, tai jonkin toisen sopimusvaltion keskusviranomaiselle saadakseen apua lapsen palauttamisen turvaamiseksi.”

6 Yleissopimuksen 12 artiklan 1 kappaleessa määrätään seuraavaa:

”Jos lapsi on 3 artiklassa tarkoitetulla tavalla luvattomasti viety pois tai jätetty palauttamatta ja lapsen palauttamista koskeva menettely on pantu vireille sen sopimusvaltion oikeus- tai hallintoviranomaisessa, missä lapsi on, vuoden kuluessa luvattomasta poisviemisestä tai palauttamatta jättämisestä lukien, asianomaisen viranomaisen on määrättävä lapsi välittömästi palautettavaksi.”

7 Vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Edellä olevan artiklan määräysten estämättä pyynnön vastaanottaneen valtion oikeus- tai hallintoviranomainen ei ole velvollinen määräämään lasta palautettavaksi, jos henkilö, laitos tai muu elin, joka vastustaa palauttamista, näyttää toteen, että:

a) henkilö, laitos tai muu elin, jolle lapsen henkilöstä huolehtiminen kuului, ei ollut tosiasiallisesti käyttänyt huoltoa koskevia oikeuksia lapsen poisviemisen tai palauttamatta jättämisen ajankohtana taikka oli poisviemisen tai palauttamatta jättämisen joko sen tapahtuessa tai jälkikäteen hyväksynyt; tai

b) on olemassa vakava vaara, että palauttaminen saattaisi lapsen ruumiillisille tai henkisille vaurioille alttiiksi taikka että lapsi muutoin joutuisi kestämättömään tilanteeseen.

– –”

8 Vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 34 artiklassa määrätään seuraavaa:

”– – tämä yleissopimus ei estä soveltamasta kansainvälistä sopimusta, joka on voimassa alkuperävaltion ja pyynnön vastaanottaneen valtion välillä, – – luvattomasti pois viedyn tai palauttamatta jätetyn lapsen palauttamiseksi tai tapaamisoikeuden järjestämiseksi.”

Asetus N:o 2201/2003

9 Asetuksen N:o 2201/2003 johdanto-osan 12, 17 ja 18 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(12) Tässä asetuksessa vahvistetut toimivaltasäännökset vanhempainvastuuta koskevissa asioissa on muotoiltu lapsen edun perusteella ja ottaen erityisesti huomioon läheisyyden periaate. Niinpä toimivallan pitäisi ensisijaisesti olla tuomioistuimilla siinä jäsenvaltiossa, jossa lapsen asuinpaikka on, paitsi tietyissä olosuhteissa lapsen asuinpaikan muuttuessa tai lapsen huoltajien sovittua toisin.

– –

(17) Lapsen luvatonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä koskevissa tapauksissa lapsi olisi palautettava viipymättä, ja tähän tarkoitukseen olisi edelleen sovellettava [vuoden 1980] Haagin yleissopimusta sellaisena kuin sitä täydentävät tämän asetuksen ja erityisesti 11 artiklan säännökset. Sen jäsenvaltion tuomioistuinten, johon lapsi on luvattomasti viety tai josta hänet on luvattomasti jätetty palauttamatta, olisi tietyissä asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa voitava vastustaa hänen palauttamistaan. Tällainen tuomio olisi kuitenkin voitava korvata myöhemmin sen jäsenvaltion tuomioistuimen tuomiolla, jossa lapsen asuinpaikka oli ennen luvatonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä. Jos

kyseisessä tuomiossa edellytetään lapsen palauttamista, lapsi olisi palautettava vaatimatta minkään erityisen menettelyn noudattamista tuomion tunnustamiseksi ja täytäntöönpanemiseksi jäsenvaltiossa, jossa lapsi on.

(18) Jos tuomioistuin on tehnyt vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan nojalla päätöksen olla palauttamatta lasta, sen olisi ilmoitettava asiasta sen jäsenvaltion toimivaltaiselle tuomioistuimelle tai keskusviranomaiselle, jossa lapsen asuinpaikka oli ennen luvatonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä. Viimeksi mainitun tuomioistuimen, jos asia ei ole vielä sen käsiteltävänä, tai keskusviranomaisen olisi ilmoitettava asiasta osapuolille. Tämä velvoite ei saisi estää keskusviranomaista ilmoittamasta asiasta myös asianomaisille viranomaisille kansallisen lainsäädännön mukaisesti.”

10 Asetuksen 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Määritelmät”, säädetään seuraavaa:

”Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

– –

7. ’vanhempainvastuulla’ oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka liittyvät lapsen henkilöön tai omaisuuteen ja jotka jollakin luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä on tuomioistuimen tuomion tai lain taikka voimassa olevan sopimuksen perusteella. Ilmaisu käsittää erityisesti oikeuden lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuden;

– –

9. ’oikeu[della] lapsen huoltoon’ lapsesta huolehtimiseen liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia, varsinkin oikeutta päättää lapsen asuinpaikasta;

– –

11. ’lapsen luvattomalla poisviemisellä tai palauttamatta jättämisellä’ lapsen poisviemistä tai palauttamatta jättämistä, jos
   a) se loukkaa oikeutta lapsen huoltoon, joka perustuu tuomioistuimen päätökseen tai lakiin taikka sen valtion oikeusjärjestyksen mukaan voimassa olevaan sopimukseen, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen pois viemistä tai palauttamatta jättämistä;

      ja
   b) oikeutta lapsen huoltoon oli pois viemisen tai palauttamatta jättämisen hetkellä tosiasiallisesti käytetty, joko yhdessä tai yksin, tai olisi käytetty, jollei pois viemistä tai palauttamatta jättämistä olisi tapahtunut. Oikeutta huoltoon katsotaan käytettävän yhdessä, kun toinen vanhempainvastuunkantajista ei voi tuomion tai lain mukaan päättää lapsen asuinpaikasta ilman toisen vanhempainvastuunkantajan suostumusta.”

11 Asetuksen N:o 2201/2003 II lukuun, jonka otsikko on ”Oikeudellinen toimivalta”, sisältyvässä 2 jaksossa, jonka otsikko on puolestaan ”Vanhempainvastuu”, on asetuksen 8–15 artikla.

12 Asetuksen 8 artiklassa, jonka otsikko on ”Yleinen toimivalta”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia vanhempainvastuuta koskevissa asioissa, jos lapsen asuinpaikka on asian vireillepanoajankohtana kyseisessä jäsenvaltiossa.

2. Edellä olevaa 1 kohtaa sovelletaan, jollei 9, 10 ja 12 artiklassa toisin säädetä.”

13 Asetuksen 10 artiklassa, jonka otsikko on ”Toimivalta lapsikaappaustapauksissa”, säädetään seuraavaa:

”Jos lapsi on luvatta viety pois tai jätetty palauttamatta, toimivalta säilyy sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, siihen saakka, kun lapsi on saanut asuinpaikan toisesta jäsenvaltiosta, ja

a) jokainen henkilö, laitos tai muu elin, jolla on oikeus lapsen huoltoon, on suostunut pois viemiseen tai palauttamatta jättämiseen;

tai

b) lapsi on asunut mainitussa toisessa jäsenvaltiossa vähintään yhden vuoden sen jälkeen, kun henkilö, laitos tai muu elin, jolla on oikeus lapsen huoltoon, on saanut tai hänen olisi pitänyt saada tieto lapsen olinpaikasta, ja lapsi on sopeutunut uuteen ympäristöönsä ja ainakin jokin seuraavassa mainituista edellytyksistä täyttyy:
   i) lapsen palauttamispyyntöä ei ole tehty sen jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille, jonne lapsi on viety tai josta lapsi on jätetty palauttamatta, yhden vuoden kuluessa sen jälkeen, kun lapsen huolto-oikeuden haltija on saanut tai hänen olisi pitänyt saada tieto lapsen olinpaikasta;
   ii) lapsen huolto-oikeuden haltijan jättämä palauttamispyyntö on peruttu eikä uutta pyyntöä ole jätetty i alakohdassa tarkoitetussa määräajassa;
   iii) asian käsittely sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, on saatettu päätökseen 11 artiklan 7 kohdan mukaisesti;
   iv) sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, ovat antaneet lapsen huoltoa koskevan tuomion, joka ei edellytä lapsen palauttamista.”

14 Asetuksen N:o 2201/2003 11 artiklassa, jonka otsikko on ”Lapsen palauttaminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Jos henkilö, laitos tai muu elin, jolla on oikeus lapsen huoltoon, hakee jäsenvaltion toimivaltaisilta viranomaisilta [vuoden 1980 Haagin] yleissopimuksen – – nojalla tuomiota saadakseen palautetuksi lapsen, joka on luvattomasti viety muuhun jäsenvaltioon – tai jätetty palauttamatta muusta jäsenvaltiosta – kuin jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, sovelletaan 2–8 kohtaa.

– –

6. Jos tuomioistuin on antanut tuomion palauttamatta jättämisestä vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan perusteella, tuomioistuimen on kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti joko suoraan tai keskusviranomaisensa kautta toimitettava sen jäsenvaltion

toimivaltaiselle tuomioistuimelle tai keskusviranomaiselle, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, jäljennös palauttamatta jättämistä koskevasta tuomiosta ja asiaankuuluvista asiakirjoista, erityisesti oikeudessa kuulemista koskevasta pöytäkirjasta. Tuomioistuimen on saatava mainitut asiakirjat yhden kuukauden kuluessa palauttamatta jättämistä koskevan tuomion antamispäivästä.

7. Jos jokin osapuoli ei ole jo saattanut asiaa oikeuden käsiteltäväksi siinä jäsenvaltiossa, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, sen tuomioistuimen tai keskusviranomaisen, joka saa 6 kohdassa tarkoitetun tiedon, on ilmoitettava siitä osapuolille ja pyydettävä heitä esittämään huomautuksia tuomioistuimelle kansallisen lainsäädännön mukaisesti kolmen kuukauden kuluessa ilmoituspäivästä, jotta tuomioistuin voi käsitellä lapsen huoltajuuskysymystä.

Jos tuomioistuin ei saa huomautuksia määräajassa, se päättää asian käsittelyn, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tässä asetuksessa olevia toimivaltasääntöjä.

8. Huolimatta lapsen palauttamatta jättämistä koskevan tuomion antamisesta vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan perusteella, tämän asetuksen nojalla toimivaltaisen tuomioistuimen myöhemmin antama lapsen palauttamista edellyttävä tuomio on täytäntöönpanokelpoinen III luvun 4 jakson mukaisesti lapsen palauttamisen turvaamiseksi.”

15 Saman asetuksen 60 artiklassa, jonka otsikko on ”Suhde tiettyihin monenvälisiin yleissopimuksiin”, säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden välisissä suhteissa tällä asetuksella on etusija suhteessa seuraaviin yleissopimuksiin nähden siltä osin kuin ne koskevat tämän asetuksen piiriin kuuluvia asioita:

– –

e) [vuoden 1980] Haagin yleissopimus.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

16 L on syntynyt Sveitsissä marraskuussa 2014, ja hänellä on sekä Saksan että Puolan kansalaisuus. Hänen isänsä, joka on Saksan kansalainen, on asunut kesäkuusta 2013 lähtien Sveitsissä ammatillisista syistä, kun taas hänen äitinsä, joka on Puolan kansalainen, asui tyttärensä kanssa tammikuusta 2015 huhtikuuhun 2016 Frankfurt am Mainissa (Saksa), jossa L:n vanhemmat avioituivat.

17 Tammikuusta 2015 huhtikuuhun 2016 isä vieraili säännöllisesti äidin ja L:n luona Saksassa.

18 Toukokuussa 2015 Sveitsin maahanmuuttovirasto hyväksyi isän tekemän perheenyhdistämistä koskevan hakemuksen, minkä jälkeen äiti sai 31.12.2019 asti voimassa olleen tilapäisen oleskeluluvan Sveitsissä.

19 Äiti muutti L:n kanssa Puolaan 9.4.2016. Tämän jälkeen äiti teki muuttoilmoituksen koko perheen muuttamisesta Frankfurt am Mainista ja ilmoitti isän osoitteen Sveitsissä. Kesällä 2016 äiti haki työpaikkoja Sveitsistä. Hän on työskennellyt Puolassa toukokuusta 2016 lähtien.

20 Isä vieraili ensin puolisonsa ja tyttärensä luona Puolassa. Huhtikuusta 2017 lähtien äiti kuitenkin kielsi isää käyttämästä oikeuttaan tavata heidän tytärtään. Äiti ilmoitti lapsen Puolassa sijaitsevaan lastentarhaan ilman isän suostumusta. Toukokuun 2017 lopussa äiti ilmoitti isälle jäävänsä heidän tyttärensä kanssa Puolaan.

21 Isä esitti 7.7.2017 Sveitsin keskusviranomaisen eli Bernissä sijaitsevan liittovaltion oikeusviraston välityksellä vuoden 1980 Haagin yleissopimukseen perustuvan hakemuksen lapsen palauttamisesta Sveitsiin.

22 Sąd Rejonowy dla Krakowa-Nowej Huty w Krakowie (Krakova-Nowa Hutan piirioikeus, Krakova, Puola hylkäsi hakemuksen 8.12.2017 antamallaan ratkaisulla sillä perusteella, että isä oli antanut ajallisesti rajoittamattoman suostumuksensa äidin ja tyttären muuttamiseen Puolaan. Kyseinen tuomioistuin katsoi lisäksi, että jos lapsi palautetaan, hänen etunsa joutuvat vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan 1 kappaleen b kohdassa tarkoitetulla tavalla vakavaan vaaraan, koska isä oli myöntänyt käyttäneensä kerran äitiin kohdistuvaa väkivaltaa.

23 Isä valitti kyseisestä ratkaisusta Sąd Okręgowy Krakowaan (Krakovan alueellinen tuomioistuin, Puola), joka hylkäsi valituksen 17.4.2018 antamallaan ratkaisulla.

24 Äiti pani 27.9.2017 vireille avioeromenettelyn Puolassa. Lokakuussa 2017 hän teki myös X:n kunnalle Sveitsissä ilmoituksen L:n poismuuttamisesta.

25 Sąd Okręgowy w Krakowie määräsi 5.6.2018 antamallaan ratkaisulla L:n huoltajuuden väliaikaisesti äidille ja vahvisti samalla isän elatusvelvollisuuden. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että vuonna 2022 isä vieraili lapsen luona Puolassa kyseisessä jäsenvaltiossa annetun tuomioistuinratkaisun nojalla.

26 Isä teki Saksan Bundesamt für Justizille (liittovaltion oikeushallintoviranomainen, Bonn, Saksa) 29.6.2018 toisen hakemuksen lapsen palauttamisesta Haagin lapsikaappaussopimuksen nojalla muttei pysyttänyt hakemustaan.

27 Isä vaati Amtsgericht Frankfurt am Mainiin (Frankfurt am Mainin alioikeus, Saksa) 12.7.2018 jättämällään hakemuksella lapsen yksinhuoltajuutta, oikeutta määrätä lapsen asuinpaikasta ja lapsen palauttamista hänen luokseen Sveitsiin päätöksen voimaantulosta lähtien.

28 Isän mukaan lapsen vanhemmat olivat vuonna 2015 sopineet, että he asuvat jatkossa L:n kanssa Sveitsissä. Isän mukaan äiti päätti huhtikuussa 2016 muuttaa vanhempiensa luokse Puolaan rajoitetuksi ajaksi. Isä oli antanut suostumuksensa tähän edellyttäen, että oleskelu Puolassa kestää enintään kaksi tai kolme vuotta. Oli sovittu, että lapsi menee lastentarhaan Sveitsissä viimeistään marraskuusta 2017 alkaen.

29 Äiti vastusti hakemusta. Äidin mukaan isä antoi suostumuksensa Puolaan muuttamiseen ja auttoi siellä Puolan passin hankkimisessa. Väliaikaisesta muuttamisesta Puolaan taikka Sveitsiin muuttamisesta ei sen sijaan ollut sovittu mitään.

30 Amtsgericht Frankfurt am Main hylkäsi 3.6.2019 antamallaan ratkaisulla isän hakemuksen lapsen huoltajuuden määräämisestä yksin hänelle, koska kyseisellä tuomioistuimella ei ollut kansainvälistä toimivaltaa ratkaista vaatimusta.

31 Isä valitti tästä päätöksestä Oberlandesgericht Frankfurt am Mainiin (osavaltion ylioikeus, Frankfurt am Main, Saksa) vedoten pääasiallisesti siihen, että Saksan tuomioistuinten toimivalta perustuu asetuksen N:o 2201/2003 11 artiklan 6 kohtaan, luettuna yhdessä kyseisen artiklan 7 kohdan kanssa, ja kyseisen asetuksen 10 artiklaan.

32 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa tältä osin ensinnäkin, että kun isä jätti hakemuksen ensimmäisessä oikeusasteessa 12.7.2018, L:n asuinpaikka oli Puolassa, joten Saksan tuomioistuinten toimivalta ei voi perustua asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklan 1 kohtaan.

33 Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että asetuksen N:o 2201/2003 10 ja 11 artiklaa, joihin Saksan tuomioistuinten toimivalta isän mukaan perustuu, on tulkittava yhdessä, ja muistuttaa, että kyseisiä artikloja sovelletaan ainoastaan jäsenvaltioiden välisissä suhteissa. Tästä syystä se katsoo, että palauttamismenettelyssä, joka pantiin vireille 7.7.2017 isän hakemuksesta Bernissä sijaitsevan liittovaltion oikeusviraston välityksellä ja jonka tarkoituksena oli saada lapsi palautetuksi Sveitsiin, asetuksen N:o 2201/2003 11 artiklasta johtuvia vaatimuksia, jotka liittyvät vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen mukaisten menettelyjen noudattamiseen, ei sovelleta, koska asetus N:o 2201/2003 ei sido Sveitsin valaliittoa.

34 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan Puolan tuomioistuimella ei näin ollen ollut palauttamishakemuksen hylkäämisen jälkeen mitään syytä menetellä kyseisen asetuksen 11 artiklan 6 ja 7 kohdan mukaisesti ja ilmoittaa Saksan tuomioistuimille tai keskusviranomaiselle palauttamatta jättämistä koskevasta ratkaisusta. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin lisää, että toinen palauttamishakemus, jonka isä jätti Bonnissa liittovaltion oikeusvirastoon vähän ennen kuin hän esitti yksinhuoltajuutta koskevan hakemuksensa, joka on tämän oikeudenkäynnin taustalla, ei voi olla perusteena tuomioistuimen toimivallan säilyttämiselle kyseisen asetuksen 10 artiklan nojalla, koska isä ei ole pysyttänyt tätä palauttamishakemusta.

35 Kolmanneksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että sikäli kuin asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklaa sovelletaan nyt käsiteltävässä asiassa, asetuksen 10 artiklan b alakohdan i alakohdan, jossa säädetään, että toimivalta säilyy sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, soveltamisedellytykset eivät lähtökohtaisesti täyty. Vaikka isä väittää, että lapsi vietiin luvattomasti Puolaan toukokuussa 2017, hänen oikeuttaan lapsen huoltoon koskeva hakemus tehtiin vasta 12.7.2018, joten kyseisen asetuksen 10 artiklan b alakohdan i alakohdassa säädettyä yhden vuoden määräaikaa ei ole noudatettu. Tätä määräaikaa voitaisiin kuitenkin katsoa noudatetun, jos se alkaisi kulua siitä päivästä, jolloin lapsen olisi isänsä mukaan pitänyt käydä lastentarhaa Sveitsissä, eli marraskuusta 2017 alkaen.

36 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa kuitenkin, että isän tässä oikeudenkäynnissä tältä osin esittämät tosiseikat eroavat niistä tosiseikoista, jotka hän on esittänyt vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen nojalla käydyssä menettelyssä. Esiin tulee siis kysymys siitä, onko isä menettänyt oikeutensa esittää uusia tosiseikkoja luvattoman poisviemisen tarkan ajankohdan osalta ja voidaanko yleissopimukseen perustuvissa menettelyissä sovellettavia todistustaakkaa koskevia sääntöjä soveltaa tähän oikeudenkäyntiin. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on taipuvainen katsomaan, että yleissopimuksen nojalla tehdyn palauttamishakemuksen johdosta annettu ratkaisu ei sido sitä ja että sen on arvioitava isän tosiseikkoja koskevaan lausumaan sisältyviä ristiriitoja.

37 Neljänneksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että jos lapsen palauttamisesta kieltäydytään vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan nojalla, asetuksen N:o 2201/2003 11 artiklan 6–8 kohdan säännöt kannustavat aloittamaan lapsen huoltoa koskevan menettelyn sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo kuitenkin, että toisin kuin isä väittää, kyseisen 11 artiklan säännösten soveltaminen edellyttää välttämättä vuoden 1980 Haagin yleissopimukseen perustuvan menettelyn noudattamista kahden sellaisen jäsenvaltion välillä, joita asetus N:o 2201/2003 sitoo, mistä ei ole kyse nyt käsiteltävässä asiassa.

38 Tässä tilanteessa Oberlandesgericht Frankfurt am Main päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”Missä määrin [asetuksen N:o 2201/2003] 10 ja 11 artiklan mukainen sääntelyjärjestelmä rajoittuu unionin jäsenvaltioiden välisiin asioihin?

Konkreettisesti:

1) Sovelletaanko [asetuksen N:o 2201/2003] 10 artiklaa siten, että aikaisemman asuinpaikka[jäsen]valtion tuomioistuimet ovat edelleen toimivaltaisia, jos lapsen asuinpaikka oli ennen poisviemistä unionin jäsenvaltiossa (Saksassa) ja [vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen] mukainen palauttamisoikeudenkäynti käytiin unionin jäsenvaltion (Puolan) ja kolmannen valtion (Sveitsin) välillä ja lapsen palauttaminen evättiin tässä menettelyssä?

   Jos ensimmäiseen kysymykseen vastaan myöntävästi:

2) Mitkä ovat ne [asetuksen N:o 2201/2003] 10 artiklan b alakohdan i alakohdan mukaiset edellytykset, joiden on täytyttävä, jotta voidaan osoittaa, että [lapsen aikaisemman asuinpaikan jäsenvaltioiden tuomioistuinten] toimivalta säilyy?

3) Sovelletaanko [asetuksen N:o 2201/2003] 11 artiklan 6–8 kohtaa myös silloin, kun on kyse [vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen] mukaisesta palauttamismenettelystä kolmannen valtion ja unionin jäsenvaltion, johon lapsi on viety, välillä, jos lapsen asuinpaikka oli ennen poisviemistä toisessa unionin jäsenvaltiossa?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

39 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen välille SEUT 267 artiklalla luodussa yhteistyömenettelyssä unionin tuomioistuimen tehtävänä on antaa kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllinen vastaus, jonka perusteella kansallinen tuomioistuin voi ratkaista siinä vireillä olevan asian. Unionin tuomioistuimen on tätä silmällä pitäen tarvittaessa muotoiltava sille esitetyt kysymykset uudelleen (tuomio 30.1.2024, Direktor na Glavna direktsia ”Natsionalna politsia” pri MVR – Sofia, C-118/22, EU:C:2024:97, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

40 Nyt käsiteltävässä asiassa ensimmäisen kysymyksen taustalla on se, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklan soveltaminen edellyttää vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen nojalla kahden jäsenvaltion välillä vireille pantua menettelyä lapsen palauttamiseksi, sellaisena kuin tätä menettelyä täydennetään kyseisen asetuksen 11 artiklan säännöksissä. Koska isä on ennen nyt käsiteltävän asian kohteena olevaa oikeusriitaa pannut vireille lapsen palauttamista koskevan menettelyn Sveitsin valaliiton eli kolmannen maan, jonka osalta on selvää, ettei asetus N:o 2201/2003 sido sitä, keskusviranomaisen välityksellä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, ettei kyseisen 11 artiklan eikä näin ollen asetuksen 10 artiklan säännöksiä voida soveltaa pääasiassa.

41 Tässä tilanteessa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on epävarma siitä, ovatko Saksan tuomioistuimet edelleen toimivaltaisia sen jäsenvaltion tuomioistuimina, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä.

42 Tästä seuraa, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii selvittämään ensimmäisellä kysymyksellään lähinnä, onko asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklan b alakohdan i alakohtaa tulkittava siten, että kyseisen säännöksen soveltaminen lakkaa jo pelkästään sillä perusteella, että kolmannen maan keskusviranomaista on pyydetty toteuttamaan vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen mukainen menettely lapsen palauttamiseksi ja että tämä menettely on jäänyt tuloksettomaksi.

43 Puolan hallitus ei kyseenalaista tämän kysymyksen tutkittavaksi ottamista mutta katsoo, että kyseistä 10 artiklaa ei voida soveltaa pääasiaan, koska Puolan tuomioistuin on hylännyt L:n isän hakemuksen määrätä lapsi palautettavaksi vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen nojalla ja katsonut, ettei lasta ollut luvatta viety pois tai jätetty palauttamatta.

44 Tältä osin on riittävää todeta, että – kuten asetuksen N:o 2201/2003 11 artiklan 8 kohdassa vahvistetaan – jäsenvaltion tuomioistuimen ratkaisu, jolla kieltäydytään hyväksymästä vuoden 1980 Haagin yleissopimukseen perustuvaa palauttamishakemusta, ei sulje pois sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuin voi katsoa olevansa toimivaltainen kyseisen asetuksen 10 artiklan nojalla.

45 Tämän täsmennyksen perusteella on muistutettava, että asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklan 1 kohdan mukaan vanhempainvastuuta koskevissa asioissa yleinen toimivalta on sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa lapsen asuinpaikka on asian vireillepanoajankohtana. Niillä on nimittäin maantieteellisen läheisyytensä vuoksi yleensä parhaat edellytykset arvioida, minkä toimenpiteiden toteuttaminen on lapsen edun mukaista (tuomio 14.7.2022, CC(Lapsen asuinpaikan siirtäminen kolmanteen valtioon), C-572/21, EU:C:2022:562, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

46 Kyseisen asetuksen 8 artiklan 2 kohdan mukaan tätä yleistä toimivaltaa sovelletaan kuitenkin, ”jollei 9, 10 ja 12 artiklassa toisin säädetä”.

47 Asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklassa säädetään, että toimivalta säilyy sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä, siihen saakka, kun lapsi on saanut asuinpaikan toisesta jäsenvaltiosta.

48 Toimivallan siirtyminen tuon toisen jäsenvaltion tuomioistuimille edellyttää joko asetuksen 10 artiklan a alakohdassa säädetyn edellytyksen täyttymistä eli sitä, että henkilö, jolla oikeus lapsen huoltoon, on suostunut pois viemiseen tai palauttamatta jättämiseen, tai 10 artiklan b alakohdassa

säädettyjen edellytysten täyttymistä. Kyseisessä b alakohdassa edellytetään ensinnäkin, että lapsi on asunut tuossa jäsenvaltiossa vähintään yhden vuoden sen jälkeen, kun henkilö, laitos tai muu elin, jolla on oikeus lapsen huoltoon, on saanut tai hänen tai sen olisi pitänyt saada tieto lapsen olinpaikasta, ja toiseksi, että lapsi on sopeutunut uuteen ympäristöönsä, ja kolmanneksi, että ainakin jokin lasta koskevista kyseisen alakohdan i–iv alakohdassa säädetyistä neljästä edellytyksestä täyttyy. Kyseisen alakohdan i alakohdan mukaan edellytyksenä on, että ”lapsen palauttamispyyntöä ei ole tehty sen jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille, jonne lapsi on viety tai josta lapsi on jätetty palauttamatta”, yhden vuoden kuluessa sen jälkeen, kun lapsen huolto-oikeuden haltija on saanut tai hänen olisi pitänyt saada tieto lapsen olinpaikasta.

49 Lisäksi on muistutettava, että asetuksen N:o 2201/2003 11 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jos henkilö, jolla on oikeus lapsen huoltoon, hakee jäsenvaltion toimivaltaisilta viranomaisilta vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen nojalla ratkaisua saadakseen palautetuksi lapsen, joka on luvattomasti viety muuhun jäsenvaltioon tai jätetty palauttamatta muusta jäsenvaltiosta kuin siitä, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, sovelletaan kyseisen 11 artiklan 2–8 kohtaa.

50 Kyseisen 11 artiklan sanamuodosta ilmenee selvästi, että tätä säännöstä sovelletaan ainoastaan silloin, kun luvattomasti poisviedyn tai palauttamatta jätetyn lapsen palauttamiseksi on aloitettu jäsenvaltioiden välillä vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen mukainen menettely.

51 Mikään kyseisen asetuksen 10 artiklan sanamuodossa tai rakenteessa tai sen tavoitteissa ei kuitenkaan anna perustetta katsoa, että 10 artiklassa säädettyä erityistä toimivaltaa koskevaa sääntöä, jonka mukaan lähtökohtaisesti säilytetään sen jäsenvaltion tuomioistuinten toimivalta, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, ei voitaisi soveltaa sillä perusteella, että palauttamismenettely on pantu tuloksettomasti vireille vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen nojalla kolmannen maan ja jäsenvaltion keskusviranomaisten tai tuomioistuinten välillä.

52 Ensinnäkin on nimittäin muistutettava, että asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklassa säädetty toimivaltasääntö perustuu lapsen luvattomaan poisviemiseen tai palauttamatta jättämiseen, millä tarkoitetaan tämän asetuksen 2 artiklan 11 alakohdan mukaan poisviemistä tai palauttamatta jättämistä, joka loukkaa oikeutta lapsen huoltoon, joka perustuu tuomioistuimen päätökseen tai lakiin taikka sen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen mukaan voimassa olevaan sopimukseen, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen poisviemistä, edellyttäen että oikeutta lapsen huoltoon oli pois viemisen tai palauttamatta jättämisen hetkellä tosiasiallisesti käytetty, joko yhdessä tai yksin, tai olisi käytetty, jollei pois viemistä tai palauttamatta jättämistä olisi tapahtunut (ks. vastaavasti tuomio 2.8.2021, A, C-262/21 PPU, EU:C:2021:640, 44 kohta).

53 Tässä lapsen luvattoman poisviemisen tai palauttamatta jättämisen määritelmässä viitataan siten ainoastaan siihen, että jäsenvaltion, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen poisviemistä tai palauttamatta jättämistä, lainsäädännön mukaista vanhempainvastuunkantajan oikeutta lapsen huoltoon on loukattu. Se ei siis riipu siitä, aloittaako mahdollisesti lapsen huoltoa koskevan oikeuden haltija pakostikin myöhemmin vuoden 1980 Haagin yleissopimukseen perustuvan menettelyn lapsen palauttamiseksi.

54 Tällaista tulkintaa tukee asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklan tavoite, joka on välttää se, että lapsen luvattomaan kaappaukseen syyllistyneelle annettaisiin prosessuaalista etua, joka seuraisi siitä, että sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen tätä kaappausta, menettäisivät automaattisesti toimivaltansa pelkästään sillä perusteella, että kyseinen

lapsi asuu vastedes kyseiseen kaappaukseen syyllistyneen henkilön kanssa toisessa jäsenvaltiossa (ks. vastaavasti tuomio 13.7.2023, TT (Lapsen luvaton poisvieminen), C-87/22, EU:C:2023:571, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

55 Toiseksi 10 artiklan b alakohdassa tosin viitataan lapsen aikaisemman asuinpaikan tuomioistuimen toimivallan lakkaamisen edellytyksenä siihen, ettei sen jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille, jonka alueelle lapsi on luvattomasti viety tai josta lapsi on luvattomasti jätetty palauttamatta, ole esitetty palauttamishakemusta, mutta kyseisessä säännöksessä ei millään tavoin täsmennetä, että tällainen hakemus olisi pitänyt tehdä vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen nojalla, eikä siinä suljeta pois sitä, että se on voitu tehdä kolmannen maan keskusviranomaisen välityksellä.

56 Sitä vastoin lähtökohta, johon ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tukeutuu, merkitsisi sitä, että vanhempainvastuunkantaja, jonka oikeutta lapsen huoltoon on loukattu tämän asetuksen 2 artiklan 11 alakohdassa tarkoitetulla tavalla, velvoitettaisiin vetoamaan vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen määräyksiin vaatiakseen asianomaisen lapsen palauttamista.

57 Yhtäältä on muistutettava, että asetuksen N:o 2201/2003 60 artiklan mukaan yleissopimuksen määräykset eivät mene tämän asetuksen säännösten edelle jäsenvaltioiden välisissä suhteissa asetuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa (ks. vastaavasti tuomio 13.7.2023, TT (Lapsen luvaton poisvieminen), C-87/22, EU:C:2023:571, 58 kohta).

58 Toisaalta unionin tuomioistuin on jo hylännyt 19.9.2018 antamassaan tuomiossa C.E. ja N.E. (C-325/18 PPU ja C-375/18 PPU, EU:C:2018:739, 49 ja 51 kohta) väitteen, jonka mukaan olisi olemassa velvollisuus vedota vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen määräyksiin kansainvälisen lapsikaappauksen kohteena olevan lapsen palauttamiseksi. Kuten kyseisen yleissopimuksen 34 artiklasta ilmenee, palauttamismenettely voi nimittäin perustua muihin sääntöihin tai sopimusmääräyksiin, jotka voivat olla esimerkiksi kahdenvälisiä. Kuten unionin tuomioistuin on myös todennut viitatun tuomion 53 kohdassa, vanhempainvastuunkantaja voi vaatia sellaisen vanhempainvastuuta ja lasten palauttamista koskevan ratkaisun tunnustamista ja täytäntöönpanoa asetuksen N:o 2201/2003 III luvun säännösten mukaisesti, jonka asetuksen N:o 2201/2003 II luvun 2 jakson mukaan toimivaltainen tuomioistuin on tehnyt, vaikka hän ei ole tehnyt palauttamista koskevaa hakemusta vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen perusteella.

59 Näin ollen pelkästään se seikka, että vanhempi, jonka oikeutta lapsen huoltoon on loukattu, on tuloksetta aloittanut vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen mukaisen menettelyn luvattomasti poisviedyn tai palauttamatta jätetyn lapsen palauttamiseksi kolmannen maan keskusviranomaisen välityksellä ja että menettely on tämän jälkeen siirretty jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille, ei vaikuta asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklassa säädetyn toimivaltasäännön soveltamiseen tällaisessa tilanteessa.

60 Kolmanneksi on todettava, että toisin kuin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin väittää, 24.3.2021 annetulla tuomiolla MCP (C-603/20 PPU, EU:C:2021:231), jossa unionin tuomioistuin katsoi, että kyseisen asetuksen 10 artiklaa ei sovelleta tilanteeseen, jossa lapsi on saanut vanhempainvastuuta koskevan hakemuksen jättämisajankohtana asuinpaikan kolmannessa maassa kyseiseen maahan kaappauksen jälkeen, ei ole merkitystä edellä esitetyn tulkinnan kannalta. Pääasiassa on nimittäin kiistatonta, että väitetty luvaton poisvieminen on tapahtunut kahden jäsenvaltion välillä, ja tämä tilanne kuuluu kyseisen säännöksen soveltamisalaan.

61 Neljänneksi on todettava, että toisin kuin Saksan hallitus väittää, sillä perusteella, että asetuksessa N:o 2201/2003 ei säädetä asiasta, ei voida katsoa, että kyseisen asetuksen 10 artiklassa säädetyn tuomioistuimen toimivaltaa vanhempainvastuuta koskevissa asioissa koskevan säännön soveltaminen riippuisi kyseisen asetuksen 11 artiklan 6 ja 7 kohdassa säädettyjen kaltaisten menettelysääntöjen soveltamisesta; viimeksi mainittujen sääntöjen pääasiallisena tarkoituksena on säännellä vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan nojalla annettua palauttamatta jättämistä koskevaa ratkaisua koskevien tietojen toimittamista ja menettelytapoja niiden toimittamisessa; ratkaisu on toimitettava sen jäsenvaltion toimivaltaiselle tuomioistuimelle, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä (ks. vastaavasti tuomio 9.1.2015, RG, C-498/14 PPU, EU:C:2015:3, 46 kohta).

62 Ensimmäiseen kysymykseen on edellä todetuin perustein vastattava, että asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklan b alakohdan i alakohtaa on tulkittava siten, että kyseisen säännöksen soveltaminen ei lakkaa pelkästään sillä perusteella, että kolmannen maan keskusviranomaista on pyydetty toteuttamaan vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen mukainen menettely lapsen palauttamiseksi ja että tämä menettely on jäänyt tuloksettomaksi.

Toinen kysymys

63 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään yleisesti, mitkä ovat ne edellytykset, joiden on täytyttävä, jotta voidaan todeta, että toimivalta säilyy sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä.

64 Ennakkoratkaisupyynnössä esitetyistä perusteluista ja tosiseikoista ilmenee, että tämä kysymys koskee tarkemmin sanoen kahta seikkaa, jotka liittyvät muun muassa kyseisen asetuksen 10 artiklan b alakohdan i alakohdassa tarkoitettuun palauttamispyynnön käsitteeseen. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo yhtäältä, että L:n isän 7.7.2017 tekemä palauttamishakemus ei ole kyseisen 10 artiklan b alakohdan i alakohdassa tarkoitettu palauttamispyyntö, koska sillä pyrittiin siihen, että lapsi palautettaisiin kolmanteen maahan eli Sveitsin valaliittoon. Toisaalta kyseinen tuomioistuin katsoo, että isän 12.7.2018 esittämä lapsen huoltoa koskeva hakemus voidaan rinnastaa mainitun 10 artiklan b alakohdan i alakohdassa tarkoitettuun palauttamispyyntöön. Se toteaa kuitenkin, että tämä hakemus on tehty kyseisessä säännöksessä vahvistetun yhden vuoden määräajan jälkeen, jos määräajan alkamispäivänä on pidettävä samaa alkamispäivää, jota sovellettiin 7.7.2017 esitetyn palauttamishakemuksen yhteydessä isän vaatimusten osalta. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii tässä yhteydessä myös sitä, onko lapsen huolto-oikeuden haltijalla mahdollisuus esittää uusia seikkoja verrattuina niihin seikkoihin, joihin hän on vedonnut kyseisessä oikeudenkäynnissä, ja mitkä ovat tältä osin todistustaakkaa koskevat säännöt.

65 Kun otetaan huomioon nämä täsmennykset ja tämän tuomion 39 kohdassa mainittu unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö, toinen kysymys on muotoiltava uudelleen siten, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklan b alakohdan i alakohtaa tulkittava siten, että kyseisessä säännöksessä tarkoitetun palauttamispyynnön käsitteen alaan kuuluu hakemus lapsen palauttamisesta muuhun valtioon kuin siihen jäsenvaltioon, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä, tai kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimissa esitetty hakemus lapsen huollosta. Siinä tapauksessa, että tähän vastataan myöntävästi, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee yhtäältä, onko lapsen huoltoa koskevan oikeuden haltijalla sen osoittamiseksi, että hän on esittänyt palauttamispyynnön mainitussa säännöksessä säädetyssä

määräajassa, mahdollisuus esittää uusia seikkoja verrattuna seikkoihin, joihin hän on vedonnut vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen nojalla käydyssä menettelyssä, ja toisaalta, ovatko todistustaakkaa koskevat säännöt samat kuin kyseisessä menettelyssä sovellettavat säännöt.

66 Ensinnäkin siitä, kuuluuko – kuten muun muassa komissio väittää – hakemus lapsen palauttamisesta valtioon – myös kolmanteen maahan, joka on muu kuin se jäsenvaltio, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä – asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklan b alakohdan i alakohdan soveltamisalaan, on todettava, että kyseisessä asetuksessa ei täsmennetä, mitä palauttamispyynnöllä tarkoitetaan.

67 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden säännöksen tulkinnassa on otettava huomioon paitsi sen sanamuoto myös asiayhteys ja sillä säännöstöllä tavoitellut päämäärät, jonka osa säännös on (ks. vastaavasti tuomio 13.7.2023, TT (Lapsen luvaton poisvieminen), C-87/22, EU:C:2023:571, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

68 Ensiksikään asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklan sanamuotoon ei sisälly mitään, minkä perusteella voitaisiin päätellä, että sanalla palauttamispyyntö tarkoitettaisiin muuta kuin hakemusta, jolla henkilö vaatii, että lapsi palaa jäsenvaltioon, jonka alueella hänen asuinpaikkansa oli välittömästi ennen luvatonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä.

69 Tämän jälkeen on muistutettava kyseisen asetuksen 10 artiklan asiayhteydestä, että kyseisessä artiklassa säädetään erityisestä toimivaltasäännöstä mainitun asetuksen 8 artiklan 1 kohdassa ilmaistuun yleiseen sääntöön nähden. Kyseisessä 10 artiklassa ilmaistaan siten olosuhteet, joissa toimivalta säilyy sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä, tai joissa se päinvastoin siirtyy sen jäsenvaltion tuomioistuimille, jossa lapsi on saanut asuinpaikan luvattoman poisviemisen tai palauttamatta jättämisen seurauksena.

70 Näin ollen on loogista ja asetuksessa N:o 2201/2003 säädettyjen vanhempainvastuuta koskevien toimivaltasääntöjen systematiikan mukaista yhtäältä, että kyseisen asetuksen 10 artiklassa tarkoitettu palauttamispyyntö on osoitettava sen jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille, jonka alueelle lapsi on luvattomasti viety ja jonka alueella hän oleskelee fyysisesti, ja toisaalta, että tällä samalla hakemuksella pyritään siihen, että lapsi palautetaan jäsenvaltioon, jonka alueella hänen asuinpaikkansa oli välittömästi ennen luvatonta poisviemistä ja jonka tuomioistuimilla on – kuten unionin tuomioistuin on jo todennut – niiden maantieteellisen läheisyyden vuoksi yleensä parhaat edellytykset arvioida, minkä toimenpiteiden toteuttaminen on lapsen edun mukaista (ks. vastaavasti tuomio 13.7.2023, TT (Lapsen luvaton poisvieminen), C-87/22, EU:C:2023:571, 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Hakemus, jonka tarkoituksena on, että lapsi viedään toiseen valtioon, joka on lisäksi kolmas valtio, jonka alueella hän ei ole asunut ennen luvatonta poisviemistään, ei ole tämän logiikan mukainen.

71 Lopuksi asetuksen N:o 2201/2003 tavoite tukee tätä tulkintaa. Asetuksen tarkoituksena on nimittäin estää lapsikaappauksia valtioiden välillä ja varmistaa kaappausten yhteydessä lapsen pikainen palauttaminen valtioon, jossa lapsen asuinpaikka on (tuomio 19.9.2018, C.E. ja N.E., C-325/18 PPU ja C-375/18 PPU, EU:C:2018:739, 47 kohta).

72 Unionin tuomioistuin on lisäksi jo todennut asetuksen N:o 2201/2003 11 artiklan tulkinnasta, että yksi kyseisen säännöksen tavoitteista on palauttaa status quo ante eli tilanne, joka vallitsi ennen lapsen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä (ks. vastaavasti tuomio 16.2.2023, Rzecznik Praw Dziecka ym. (Palauttamispäätöksen täytäntöönpanon lykkääminen), C-638/22 PPU, EU:C:2023:103, 69 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

73 Kuten tämän tuomion 51–62 kohdassa on todettu, on niin, että vaikka asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklassa perustettu toimivalta ei edellytä vuoden 1980 Haagin yleissopimukseen perustuvan palauttamismenettelyn käynnistämistä, sellaisena kuin tätä menettelyä täydennetään jäsenvaltioiden välillä tämän asetuksen 11 artiklan säännöksillä, aikaisemmin vallinneen tilanteen palauttaminen on kuitenkin välttämättä kyseisen asetuksen 10 ja 11 artiklassa tarkoitettujen palauttamispyyntöjen yhteinen tavoite.

74 Näin ollen kaikki nämä tavoitteet vaarantuisivat, jos palauttamispyynnöllä tarkoitettaisiin hakemusta siirtää lapsi valtioon, jonka alueella lapsella ei ollut asuinpaikkaa välittömästi ennen luvatonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä (ks. vastaavasti tuomio 8.6.2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 38 kohta).

75 Vuoden 1980 Haagin yleissopimus tukee tätä tulkintaa. Vaikka on komission näkemyksenkin mukaisesti totta, että kyseisen yleissopimuksen 8 artiklan ensimmäisessä kappaleessa annetaan lapsen huoltoa koskevan oikeuden haltijalle oikeus esittää palauttamishakemus minkä tahansa sopimuspuolen keskusviranomaisen välityksellä, kyseisen yleissopimuksen johdanto-osassa todetaan kuitenkin, että yleissopimuksen tarkoituksena on suojata lasta kansainvälisesti lapsen luvattoman poisviemisen tai palauttamatta jättämisen haitallisilta vaikutuksilta ja saattaa voimaan menettelyjä, joiden tarkoituksena on turvata lapsen pikainen palauttaminen valtioon, jossa lapsella on asuinpaikka (ks. vastaavasti tuomio 16.2.2023, Rzecznik Praw Dziecka ym. (Palauttamispäätöksen täytäntöönpanon lykkääminen), C-638/22 PPU, EU:C:2023:103, 64 kohta).

76 Asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklan b alakohdan i alakohdan sanamuodon mukaisesta, kontekstuaalisesta ja teleologisesta tulkinnasta seuraa näin ollen, että palauttamispyynnön käsitteellä tarkoitetaan kyseisen säännöksen mukaan hakemusta, jolla henkilö vaatii, että lapsi palaa jäsenvaltioon, jossa hänen asuinpaikkansa oli välittömästi ennen hänen luvatonta pois viemistään tai palauttamatta jättämistään.

77 Kääntäen on niin, että hakemus, jonka tarkoituksena on, että lapsi palaa toisen vanhempansa luokse kolmanteen maahan, jossa lapsella ei ollut asuinpaikkaa välittömästi ennen hänen luvatonta poisviemistään, ei ole kyseisen 10 artiklan b alakohdan i alakohdassa tarkoitettu palauttamispyyntö.

78 Toiseksi lapsen huoltoa koskevan hakemuksen, joka esitetään sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jonka alueella lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, ei voida katsoa vastaavan asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklan b alakohdan i alakohdassa tarkoitettua palauttamispyyntöä.

79 Kuten julkisasiamies on pääasiallisesti todennut ratkaisuehdotuksensa 61 kohdassa, kyseisen asetuksen 10 artiklan b alakohdasta ilmenee, että lapsen palauttamista koskeva hakemus ja lapsen huoltajuutta koskeva hakemus eivät ole keskenään vaihdettavissa, koska näillä kahdella hakemuksella on eri tarkoitukset. Yhtäältä on niin, että toisin kuin lapsen huoltajuutta koskeva hakemus, joka edellyttää vanhempainvastuuta koskevan riita-asian asiasisällön perusteellista tutkimista, palauttamismenettely on luonteeltaan nopeutettu menettely, koska sillä pyritään

varmistamaan – kuten vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen johdanto-osassa ja asetuksen N:o 2201/2003 johdanto-osan 17 perustelukappaleessa todetaan – lapsen palauttaminen viipymättä (ks. vastaavasti tuomio 16.2.2023, Rzecznik Praw Dziecka ym. (Palauttamispäätöksen täytäntöönpanon lykkääminen), C-638/22 PPU, EU:C:2023:103, 68 ja 70 kohta). Toisaalta unionin tuomioistuin on jo todennut, että lapsen palauttamista tai palauttamatta jättämistä koskevalla päätöksellä ei ratkaista kysymystä lapsen huoltajuudesta, kun otetaan huomioon, että palauttamismenettelyn käyttömahdollisuuden puuttuminen ei vaikuta sen vanhemman, jonka oikeutta lapsen huoltoon on loukattu, oikeuteen vedota vanhempainvastuun asiasisältöä koskeviin oikeuksiinsa panemalla vireille oikeudenkäynnin tuomioistuimissa, joilla on toimivalta ratkaista asia asetuksen N:o 2201/2003 säännösten nojalla (ks. vastaavasti tuomio 8.6.2017, OL C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 65 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

80 Koska hakemusta lapsen palauttamisesta valtioon, jonka alueella lapsen asuinpaikka ei ollut välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, tai lapsen huoltoa koskevaa hakemusta ei voida pitää asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklan b alakohdan i alakohdassa tarkoitettuna palauttamisvaatimuksena, tämän tuomion 65 kohdan viimeisessä virkkeessä mainittuja kysymyksiä ei ole tarpeen tutkia.

81 Toiseen kysymykseen on edellä esitetyin perustein vastattava, että asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklan b alakohdan i alakohtaa on tulkittava siten, että kyseisessä säännöksessä tarkoitetun palauttamispyynnön käsitteen alaan ei kuulu hakemus lapsen palauttamisesta muuhun valtioon kuin siihen jäsenvaltioon, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä, eikä kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimissa esitetty hakemus lapsen huollosta.

Kolmas kysymys

82 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kolmannella kysymyksellään lähinnä, onko asetuksen N:o 2201/2003 11 artiklan 6–8 kohtaa tulkittava siten, että niitä sovelletaan pantaessa täytäntöön vuoden 1980 Haagin yleissopimukseen perustuvaa lapsen palauttamista koskevaa menettelyä kolmannen maan ja sen jäsenvaltion välillä, jonka alueella lapsi on luvattoman poisviemisen tai palauttamatta jättämisen vuoksi, jos lapsen asuinpaikka ennen hänen poisviemistään oli toisessa jäsenvaltiossa.

83 Kuten tämän tuomion 50 kohdassa on täsmennetty, asetuksen 11 artiklan sanamuodosta ilmenee, että jäsenvaltioiden välisissä suhteissa sitä sovelletaan ainoastaan yhdessä vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen määräysten kanssa.

84 Kuten Saksan ja Puolan hallitukset sekä komissio ovat perustellusti todenneet, tästä seuraa, että mainitun asetuksen 11 artiklan 6 ja 7 kohdassa säädettyjä ilmoitus- ja tiedottamisvelvollisuuksia sekä saman asetuksen 11 artiklan 8 kohdassa tarkoitetun ratkaisun täytäntöönpanokelpoisuutta ei sovelleta lapsen palauttamismenettelyssä, joka on pantu täytäntöön kolmannen maan keskusviranomaisen ja sen jäsenvaltion viranomaisten välillä, jossa lapsi on luvattoman poisviemisen tai palauttamatta jättämisen vuoksi.

85 Kolmanteen kysymykseen on edellä todetuin perustein vastattava, että asetuksen N:o 2201/2003 11 artiklan 6–8 kohtaa on tulkittava siten, että niitä ei sovelleta pantaessa täytäntöön vuoden 1980 Haagin yleissopimukseen perustuvaa lapsen palauttamista koskevaa menettelyä kolmannen maan ja sen jäsenvaltion välillä, jonka alueella lapsi on luvattoman poisviemisen tai palauttamatta jättämisen vuoksi.

Oikeudenkäyntikulut

86 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 10 artiklan b alakohdan i alakohtaa**

   on tulkittava siten, että

   kyseisen säännöksen soveltaminen ei lakkaa pelkästään sillä perusteella, että kolmannen maan keskusviranomaista on pyydetty toteuttamaan Haagissa 25.10.1980 kansainvälisestä lapsikaappauksesta tehdyn yksityisoikeuden alaa koskevan yleissopimuksen mukainen menettely lapsen palauttamiseksi ja että tämä menettely on jäänyt tuloksettomaksi.

2) **Asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklan b alakohdan i alakohtaa**

   on tulkittava siten, että

   kyseisessä säännöksessä tarkoitetun palauttamispyynnön käsitteen alaan ei kuulu hakemus lapsen palauttamisesta muuhun valtioon kuin siihen jäsenvaltioon, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä, eikä kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimissa esitetty hakemus lapsen huollosta.

3) **Asetuksen N:o 2201/2003 11 artiklan 6–8 kohtaa**

   on tulkittava siten, että

   niitä ei sovelleta pantaessa täytäntöön Haagissa 25.10.1980 kansainvälisestä lapsikaappauksesta tehtyyn yksityisoikeuden alaa koskevaan yleissopimukseen perustuvaa lapsen palauttamista koskevaa menettelyä kolmannen maan ja sen jäsenvaltion välillä, jonka alueella lapsi on luvattoman poisviemisen tai palauttamatta jättämisen vuoksi.

Allekirjoitukset